שמות תשפ"ד
אשי ישראל

השיעור השבועי מפי מורינו
הרה"צ רבי יצחק לעזער שליט"א
בעל מחבר - תוך הנחל ושיחות מוהרא"ש

גיליון שצ"ז

ניתן להאזין לשיעור בכל יום רביעי בשעה 22:10 בטלפון:077-2612984 שלוחה 9

חסדי ה' יתברך, אנחנו אוחזים בפרשת **שמות**, השבוע הראשון של **ימי השובבי"ם הקדושים**, שהם חלים בששת השבועות של פרשיות שמות עד משפטים, ובשנה זו – שנת העיבור – ישנה תוספת לימי השובב"ים, ונקרא **שובבי"ם ת"ת**, כי מוסיפים את שני שבועות של פרשיות **ת**'רומה ו**ת**'צוה.

ומבואר בספרים הקדושים (המקור הוא מדברי האר"י הקדוש), שהימים האלו מסוגלים לתשובה, ואם יש לאדם רצון אמיתי – הוא יכול לזכות לזה, ובאמת **לכל אחד יש רצון!**

ובליקו"מ ח"ב סי' ע"ג, רביז"ל מדבר מהפסוק הראשון של הפרשה: "וְאֵלֶּה' שְׁמוֹת' בְּנֵי' יִשְׂרָאֵל' הַבָּאִים' מִצְרַיְמָה' אֵת' יַעֲקֹב' אִישׁ' וּבֵיתוֹ' בָּאוּ", ואומר רבינו שהסופי־תיבות של מילים אלו הם '**תהלים**' ו'**תשובה**', כי ע"י אמירת תהלים אדם זוכה לתשובה אמיתית!

והנה, רבינו אומר שם דבר נפלא מאד: בתשובה יש כמה דרגות; יש אחד שלצערנו עדיין אין לו התעוררות לתשובה... הוא אומר 'הלוואי הייתי זוכה לחזור בתשובה', אבל הוא לא מרגיש התעוררות לזה...

פעם הגיע אחד לפני רבינו והתאונן לפניו 'אני רוצה להיות איש כשר', אמר לו רבינו: '**אבל אתה רוצה לרצות?**'... זה קל לאדם להגיד 'אני רוצה'... **השאלה היא האם אתה "רוצה לרצות"?!**... כי אדם צריך רצון אמיתי – '**רבש"ע, אני באמת רוצה לחזור בתשובה! אני מכיר את עצמי**'...

הרי את אחרים יכולים בקל להטעות... בן אדם נראה מבחוץ כמו אדם מכובד [כמו שמכונה באידיש: "שיינע איד"], אבל כל אחד מכיר את נגעי לבבו... הוא יודע היטב בנפשו היאך הוא נראה... 'את מי אני מטעה?'... ועליו לעשות 'חשבון הנפש' על כל מעשיו!

כל הספה״ק וספרי המוסר מלאים בעניין שאדם צריך לעשות 'חשבון הנפש', אבל בשביל זה אדם צריך להיות מקורב לרבינו... כי אמנם אתה יודע ש'חשבון הנפש' זה דבר חשוב, אבל מתי? איך? איפה עושים את ה'חשבון הנפש' הזה? אדם יסתכל על עצמו ב'ראי' ויעשה חשבון הנפש?... אצלו 'הכל בסדר'... ואם משהו לא בסדר – זורק את האשמה על האישה, 'הכל בגללה'... או שזורק את האשמה על שאר בני אדם אחרים... **אבל את מי אתה מטעה?!... אתה צריך לעשות חשבון הנפש!** ומתי נעשה את ה'חשבון הנפש' הזה?

ועל־כן בשביל זה צריכים להיות מקורבים לרבינו הקדוש... ואנו זכינו לדעת מרבינו, ורבינו לא משאיר אותנו "באוויר"... רבינו מלמד אותנו: **אתה צריך לעשות חשבון הנפש? לך לאיזה מקום לבד, מה הכוונה 'לבד'? לבד עם הקב״ה! ותתחיל לעשות 'חשבון הנפש'...** ומהו 'לעשות חשבון הנפש'? שאני מתחיל לומר להקב״ה: **'רבש״ע, איפה אני בעולם?... הרי אני יודע איפה אני נמצא, ואני ממש מתבייש! רבש״ע, אני לא מטעה את אף אחד, אלא רק את עצמי... רבש״ע, אתה יודע איך אני נראה ומה איתי... תעזור לי! תרחם עלי!'...**

נשוב לדברי רבינו בתורה ע״ג הנ״ל: אומר רבינו, שלפעמים אין לאדם התעוררות לתשובה, הוא אומר 'רציתי לעשות תשובה... למה לא?'... **אבל אתה רוצה באמת? תעשה חשבון הנפש! תבוא להקב״ה ותגיד 'רבש״ע, רחם עלי! אני כן יודע איך אני נראה... אילו פנים יש לי'...** וכמו הלשון של רבינו (ליקו״מ, ח״ב, סי' ל״ט): **"כולנו אין פנינו יפות כלל"**; ו**'פנים'** אין הכוונה לחיצוניות של האדם, שיש לו פנים יפות, וחליפה נקיה וחדשה... וכי זה נקרא **'פנים יפות'? אני מכיר את הלב שלי! אני יודע איך אני מבפנים...**

הכלל, אומר רביז״ל שלזה צריכים סייעתא דשמיא – שיהיה לאדם התעוררות לתשובה, וכלשונו שם: **"כִּי יֵשׁ אֶחָד שֶׁאֵין לוֹ הִתְעוֹרְרוּת כְּלָל לְתְשׁוּבָה"...**

וזה החסד חינם שאנו זוכים לדעת מרבינו, כי רבינו מוריד מאיתנו הסתרה אחת; מה הכוונה? בליקו״מ ח״א סי' נ״ו מדבר רבינו לגבי ענין ההסתרה – שלפעמים אדם נתון בתוך 'הסתרה', ואומר רבינו שם, שלפעמים

יש ענין של ׳הסתרה שבתוך ההסתרה׳, ומהי? שאדם אפילו לא יודע שהוא בתוך הסתרה... כל הדרכים נראים לפניו כמישור, והוא אומר ׳אני בסדר, מה רוצים ממני?... הרי אני יהודי טוב, הולך לביהכנ״ס להתפלל, אני לומד תורה, אני בסדר׳... **אך באמת, מהי המחשבה הזאת ׳אני בסדר׳? וכי אתה בסדר?!... היכן באמת מונח הראש שלך? העיניים שלך? כל האיברים שלך, איפה הם?! אתה בסדר?!...** קל מאד לאדם לומר ׳אני בסדר׳...

ורבינו הוא זה שמעורר אותנו מן השינה, ומוריד מאיתנו הסתרה אחת, כי ׳הסתרה שבתוך ההסתרה׳ היינו שאדם אפילו איננו יודע שחסר לו משהו, הוא חושב שהכל בסדר ולא חסר לו כלום... וזה מחמת שהוא שקוע בירידה כ״כ עמוקה – הן מעצמו, הן ה״י כשאיננו שומר על עצמו ונמשך אחר השטויות של שתיה וסמים, רחמנא ליצלן, שזה מטשטש את כל המוח של האדם! **אדם שהוא שקוע בתוך שתיה וסמים וכו׳, ה׳ ישמור, על האדם הזה ׳אין עם מי לדבר׳... ואפילו אם יש זמנים שיכולים לדבר עמו** [בחינת ״עיתים חלים עיתים שוטה״], **הרי האדם הזה הורג את עצמו בידיו! הוא מאבד עצמו לדעת! הוא הורס ושורף את כל תאי המוח שלו, ואין הרבה עם מי לדבר... אדם כזה צריך ללכת לרחם על עצמו וללכת לגמילה, ולהתחיל לחיות כמו בן אדם...** ואמנם הוא זורק את הכל על אחרים – הן על אשתו, הן על הוריו והן על חבריו, אבל באמת: **חביבי, את מי אתה מטעה?! אם היית מתנהג כמו בן אדם נורמלי, ושומר על עצמך, כולי האי ואולי היית זוכה לקצת ישוב־הדעת... אבל אדם שהוא בכלל לא בשליטה על עצמו – זוהי רחמנות גדולה...**

הכלל, אדם כזה שבאמת רוצה לרחם על עצמו – ילך לגמילה! ואומר רבינו בשיחות הר״ן, שאם אדם היה רוצה באמת – היה יכול לקבל רפואה, הצדיק היה יכול לרפאות אותו, אבל רק שיודה **׳אני יודע שיש לי בעיה, ואני צריך רפואה!׳...**

אדם שהוא חולה באיזה חולאת, ה׳ ישמור, הוא לא אומר ׳אסתדר מעצמי׳, אלא הוא הולך לרופא מומחה ומקצועי, מספר לו מה עובר עליו, ומבקש ׳אולי יש לך רפואה בשבילי?׳... **כשהרופא רואה שהוא רציני – הוא מוכן לעזור לו, נותן לו ׳מרשם׳ לרפואה... אבל אדם שאומר ׳אני אסתדר׳, איך יזכה**

לרפואה?!... אדם שאומר ׳**כולם צריכים רפואה, ורק אני בסדר**׳ – רחמנות גדולה עליו...

ועל־כן אשרי הזוכה להיות מקורב לרבינו, כי רבינו פותח לנו את העיניים, ומראה לנו כל זאת ע״י ספריו הקדושים, ומבקש מאיתנו: **תעשה חשבון הנפש!** לך למקום שקט, ותתיישב בדעתך! שיהיו לך כמה דקות של ישוב־הדעת! **אתה פשוט משוגע... אתה פשוט לא מיושב בדעתך, ואתה מטורף!** ׳לא... אני בסדר׳... ומאשים את כולם... **הרי אתה אינך שפוי בדעתך!** אבל אדם כזה הוא לא מבין אומרים לו... והוא בדיוק כמו אותו חולה שאומר שיתסדר לבד, **אבל אתה חולה רח״ל, מה יהיה איתך?!...**

או שהוא יותר טיפש, שהוא כבר הולך לרופא, והרופא שומע כל דבריו ואומר לו ׳יש לך בעיה רצינית, אבל יש תרופה, אתה יכול להתרפאות בעז״ה, והנה יש לך ׳מרשם׳ לזה׳... האדם שומע כל זאת, ואומר ׳לא צריך׳... **זה טיפש יותר גדול! הרי רוצים לרפאות אותך, מנסים לתת לך רפואה** – ׳לא... אני כבר אסתדר׳... **אתה תסתדר?! תסתכל על עצמך! תסתכל על החיים שלך! תראה איך אתה נראה בכל רגע של החיים שלך! אין לך ישוב־הדעת לרגע! הבית שלך, ה׳ ישמור, מהופך לגמרי, יש בו גהינום רח״ל, ומה אתה אומר? ׳זו אשמת אשתי׳, או ׳אלו הילדים׳, או כל אחד אחר... איפה השכל שלך?! רוצים לתת לך רפואה – הן רפואה גשמית והן רפואה רוחניות – אז תּוֹדֶה ותגיד בפה מלא: ׳בבקשה, תן לי רפואה; אני יודע שאני צריך את זה! אני רוצה להתרפאות!׳...**

וזה נקרא אדם שיש לו רצון, יש לו התעוררות לתשובה, הוא מבקש ומתחנן ׳**תן לי רפואה!**׳ ואדם כזה יכולים לרפאות... ואם הוא רציני באמת, סוף־כל־סוף הוא יזכה לרפואה! אבל אדם שהוא כ״כ מטושטש בשכלו, שכל מה שתגיד לו הוא יאמר ׳אני בסדר, אני לא צריך רפואות׳, **את מי אתה מטעה?!... הרי כולם רואים שאתה לא נורמלי... תראה את הבית שלך, איך נראה הבית שלך! תראה מה אתה עושה לאשתך ולילדים!** אבל אדם צריך רחמים רבים שיזכה להתרפאות מכל זה...

אז אומר רבינו שיש אדם שאין לו התעוררות לתשובה, ואכן בהמשך התורה יאמר רבינו מהי העצה לזה, אך זוהי הדרגה הכי נמוכה בדברי רבינו פה – שאין לאדם הזה שום התעוררות לתשובה.

ממשיך רבינו לומר: **״וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה, אֵינוֹ זוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל הָאוֹת וְהַשַּׁעַר שֶׁל תְּשׁוּבָה הַשַּׁיָּךְ לוֹ״**; שהנה אדם רוצה באמת לשוב בתשובה, אבל הוא מבולבל מאד – ׳מה עושים?... אני רוצה לחזור בתשובה, אבל מה אני עושה?׳...

אדם חושב ש׳לחזור בתשובה׳ הכוונה שהוא יחליף את כל הלבושים שלו... הנה אדם היה רחוק מאד מכל וָכֹל, והלך עם כל מיני לבושים שונים וכו׳, והיה נראה שאיך שנראה וכו׳, והנה הוא פתאום חובש כובע ׳סופר׳, ולבוש ׳זברה׳ [מלבוש פסים]... הוא חושב ש׳ככה חוזרים בתשובה׳... וכי זוהי ׳חזרה בתשובה׳?!...

וזו סכנה גדולה שיש לאדם החוזר בתשובה, שהוא רוצה ללכת מקיצוניות אחת לשניה... כי פתאום הוא מיישב דעתו בחייו ׳איפה אני?׳... וחושב שעכשיו הוא צריך ׳לקפוץ׳ מן ההפך אל ההפך; אך באמת, זה מאד לא בריא... אין דבר כזה שאדם הולך מן ההפך אל ההפך, וכמו בגשמיות: אם אדם היה בתוך מקום חם מאד, ועכשיו קופץ לתוך מקום קר, זה מסוכן מאד לבריאותו, כי הגוף לא סובל שינוי חמור ופתאומי כזה...

אותו דבר עם הנשמה: אדם אומר ׳אני צריך לחזור בתשובה, אז אהיה פרוש... אהיה ׳חידוש׳ מכולם׳... מה אתה עושה?! וכמה זמן זה כבר יחזיק מעמד?... יום, יומיים, שבוע, חודש... החלפת את כל הלבושים שלך, ולאן הגעת?... **להחליף את הבגדים והלבושים – זה לא משפיע על האדם... אלא רק בעיני בני אדם הוא נראה אחרת, אבל תסתכל על הפנימיות שלך!**

ואיך זוכים לזה? ע״י שאדם זוכה לישוב־הדעת, שזה מה שרבינו רוצה לתת לנו – ׳התבודדות׳, תיישב דעתך! תעזוב כבר את כל השטויות! מה אתה עושה עם עצמך?!... לך לאיזה מקום לכמה דקות, תשב ותתיישב ׳רבש״ע, מה יהיה איתי?! איך אני מבלה את החיים שלי?! מה אני עושה בבית שלי ומה אני גורם שם?!״... תפתח את האוזניים ותשמע מה בני אדם אומרים לך – ומה אשתך אומרת לך – ׳אתה צריך רפואה!׳... – ׳לא, היא צריכה רפואה׳... **איפה השכל שלך?!...** על בני אדם קל לכעום, לצעוק ולצרוח, אבל עם הקב״ה אתה לא יכול לעשות את זה... והשאלה היא: ׳איך אני מגיע להקב״ה?׳... **רבינו מגלה לנו איך**

יכולים להגיע אל הקב״ה: לך למקום פרטי ושקט, אפילו לכמה דקות – כמה שאתה יכול [יותר מדי גם לא יכול...]**, תטייל קצת ותתחיל לבכות ולצעוק להקב״ה** [במקום שאין שם בני אדם]**: ׳רבש״ע, רחם עלי! אני פשוט מסכן... אף אחד לא מרחם עלי, ואם לא אחרם על עצמי – מי ירחם עלי?!׳...**

זה מה שאומר רבינו פה, שיש אחד שיש לו כבר התעוררות לתשובה, אבל הוא לא יודע את הדרך לזכות לזה – ׳אני רוצה! תגיד לי, מה לעשות?!׳... רבינו מגלה פה שיש שערים של תשובה, ולכל אחד יש את השער השייך אליו, ולא שייך לדמות אחד לשני, כי כל אחד הוא לפי בחינתו, משל לאחד שזקוק לתרופות, וכי הוא את אותן תרופות שראה אצל חברו?... הרי האבחון שלך זה לא אבחון מקצועי, מהיכן אתה יודע מה אתה צריך?... **עליך לזרוק את השכל, ללכת לרופא מומחה ומקצועי, הוא יעשה את האבחון השייך שלך, ויתן לך מה שאתה צריך!** כן הוא ברפואה גשמית וכן ברפואה רוחנית – לך אל הצדיק ותבקש ׳**תן לי רפואה, תדריך אותי!**׳... אבל אם אדם איננו יודע את הדרך לתשובה – הוא מסכן...

זוהי הדרגה השניה בדברי רבינו פה, וממשיך רבינו לומר את הדרגה השלישית: **אדם כבר יש לו ׳התעוררות׳ לתשובה, יש לו כבר ג״כ את ׳הדרך׳ לתשובה – הוא מקורב לצדיק, ומתחיל ליישב את דעתו ולעשות חשבון הנפש, הוא מתחיל ללמוד שיעורי תורה, לעסוק בתפילה, לשמור מהכעס והקפדנות שלו – שזה הורם אותו לגמרי! על כעס כתיב** (קהלת ז, ט) **״כַּעַס בְּחֵיק כְּסִילִים יָנוּחַ״; כעס הורם את האדם לגמרי!**

אומר הזוהר הקדוש בפרשת תצוה [הוא השבוע האחרון של **שובבי״ם ת״ת**], שכעס זה שורף את האדם, קורע את נשמתו! כי על כעס כתיב (איוב יח, ד) ״טֹרֵף נַפְשׁוֹ בְּאַפּוֹ״ – הוא טורף את הנפש שלו, ה׳ ישמור! ונגיד אפילו שיש לך איזו מצוה – בזה קרעת את כל הנפש שלך... ומה אבדת? אומר רבינו (ליקו״מ ח״א סי׳ סח, סט): איבדת את כל הכסף שלך, איבדת את האישה והילדים – כל מה שמובא שם בדברי רבינו; אדם חושב ׳נו, הייתי בכעס, ומה קרה כבר?׳... **היית בכעס ח״י, ואיבדת את הכל... לקחת את הכסף שלך – שטרות בשווי רב מאד – וקרעת את הכל לחתיכות, וזרקת**

את זה לים... ׳אני עשיתי כך?!׳... כן! אתה לא ׳תופס׳ מה אתה עושה...

ואכן, לא ראית איך הכסף נאבד ממך... אמנם היה מוכן לך סכום של כסף, וע״י הכעס איבדת את זה, אבל לא ראית את זה נאבד, אם היית רואה את זה – היית משתגע... אז את זה אינך רואה, **אבל תראה איך נראה הבית שלך! איך נראים החיים שלך! את זה אתה כן רואה... הבית שלך הוא גהינום אחד גדול – צעקות, מריבות, אתה לא מפסיק להשתולל... וכי זה פחות חשוב מכסף שנאבד?... אם היה לך טיפה של שכל היית מתעורר ׳מה קורה כאן?!׳...**

אבל כעס זה לא דבר קל... יש יצר הרע גדול מאד על זה... רבינו אומר שם, שכשנתעורר אדם לכעס, אזי אפילו כשאומרים לו ׳אתה מפסיד בגלל זה כסף׳, הוא צועק וצורח ׳לא אכפת לי! לא אכפת לי!׳... ואת זה אתה אומר מתוך הכעס, אבל אח״כ – כשאין כסף, פתאום אתה בוכה ׳מה עושים עם פרנסה?׳... והוא לא זוכר מה הוא עשה אתמול... **זה ניסיון גדול!**

אבל אדם יודע שיש לו ניסיון, והוא בא לצדיקים – ומלמדים אותו, והנה הוא באמת רציני, הוא לוקח את עצמו בידיים ומתחיל ללמוד שיעורי תורה, מתחיל להתפלל להקב״ה – לדקדק לבוא אל התפילות הקבועות בכל יום, להתפלל במנין; בלי לומר ׳אין לי כח׳ וכו׳, **אתה יהודי? אתה בן אדם? אתה קם בבוקר, והולך לביהכנ״ס! בסדר, לא קמת לותיקין – לתפילה של הנץ, אבל תבוא למנין של שבע, שמונה, תשע, עשר, תתפלל במנין!** וכמו שכתוב בשו״ע (ריש או״ח) **״לֹא יְאַחֵר זְמַן תְּפִלָּה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין״**; אם יש מנין יותר מאוחר – **לך ותתפלל!** מה איתך?! בקושי הנחת תפילין – אם בכלל הנחת... אתה מי אתה מטעה?!... ואל תאמר ׳לא יודעים׳, כי יודעים היטב: בביהכנ״ם לא היית... ׳אולי הם חושבים שהתפללתי במקום אחר?׳... לא! יודעים היטב... יודעים מאיפה אתה... ואשתך בוודאי יודעת מזה, וגם הילדים... אבל לזה אדם צריך רחמי שמים – שיזכה לקחת את עצמו בידיים.

ונגיד שאדם באמת התחיל לעשות דברים טובים, ויש לו רצון לזכות לתשובה, והוא אף יודע את הדרך אל התשובה, אך אומר רבינו: לפעמים יש ענין שהשערים של התשובה הם סגורים... מה הכוונה שהשער של תשובה סגור? **הכל במוח האדם!**

כלומר, שנדמה לאדם שלא צריכים אותו...

וזה קורה הרבה... אדם כבר נעשה רציני, והוא בעל־החלטה ׳פעם ולתמיד אני עוזב את כל השטויות! אני רוצה להיות איש כשר! אני רוצה ׳שלום־בית׳! אני רוצה חיים נורלמיים׳... הוא מתחרט על הכל ואומר ׳בוא נתחיל מחדש׳... אבל הוא מרגיש כאילו השער סגור... ׳חשבתי אני אחזור בתשובה, אתקן את עצמי, ופתאום ארגיש כאלו אורות גדולים׳ וכו׳, ונדמה לו שהשער סגור... **זה הדמיון שלו!** הוא מדמיין לעצמו ׳לא צריכים אותי׳ וכו׳.

כי באמת שאדם יזכה להרגיש שהחיים שלו מתחילים להשתנות – זה לוקח זמן... וזה מובא בדברי רבינו (ספר המידות, אות תשובה, סעיף עו): **״הַמַּתְחִיל לַעֲבֹד אֶת ה׳, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ: יוֹדֵעַ אֲנִי, שֶׁחֶפְצְךָ וּרְצוֹנְךָ לַעֲבד אוֹתִי, אֲבָל מַה הוּא הַבְּטוּחוֹת שֶׁמָּא לְמָחָר תַּעֲזֹב אוֹתִי, אִם כֵּן אֵיךְ אֶקָּרֵב אוֹתְךָ בְּשִׁבִיל חָרָצוֹן שֶׁרָצִיתָ, וְאֵיךְ אֲגַלֶּה לְךָ תֻּכְּךְ דְּבָרִים נִסְתָּרִים, אֶלָּא כֵּן תַּעֲשֶׂה: בְּתְחִלָּה אֱהַב אוֹתִי כָּךְ וְתַעֲשֶׂה מִצְוֹתַי, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ הַשֶּׂכֶל שֶׁל הַמִּצְוָה, וַעֲבד אוֹתִי פָּשׁוּט בְּלֹא חָכְמוֹת, וּכְשֶׁתַּעֲבד אוֹתִי כַּמָּה זְמַנִּים, אָז אֶאֱמִין לְךָ וַאֲגַלֶּה לְךָ טַעַם וְשֶׂכֶל שֶׁל כָּל דָּבָר וְדָבָר וַאֲקָרֵב אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי הִתְקָרְבוּת, כִּי הַזְּמַן הָרַב שֶׁעָבַדְתָּ אוֹתִי מִקֶּדֶם הוּא בְּטוּחוֹת, שֶׁלֹּא תַּעֲזֹב אוֹתִי״**; דהיינו, אדם צריך להיות חזק אפילו שהוא לא מרגיש כלום! **זה הניסיון של האדם!**

עוד אומר רבינו, שיש פעמים שלא מראים לאדם בכל משך ימי חייו מה הוא עושה ופועל! וזה הניסיון הכי קשה... שאדם עוסק בעבודת ה׳, עושה את הכל, ועדיין הוא לא מרגיש שהוא ׳זז׳ ומגיע לאיזה מקום... וכמובן, זהו ניסיון מאד מאד קשה... אבל עפ״י רוב אדם כן זוכה ׳פה ושם׳ לראות ולהרגיש משהו, אבל עדיין הוא צריך בכל פעם יותר ויותר, ולכן מן השמים בודקים את האדם **׳אתה רציני? בוא נראה כמה רציני אתה׳...** התחלת, הלכת היום לביהכנ״ס, וכן מחר, כך במשך שבוע שלם, הבה ונראה אם אתה ממשיך...

זכית לעצור את הכעס שלך, את כל השיגעונות שלך, ואתה זוכה להחזיק בזה יום אחד, שבוע אחד, כמה וכמה שבועות, אפילו שהיו לך ניסיונות ׳נשכת את השפתיים׳ והחלטת **׳אני לא נכנס בכעס! אני לא משתגע!׳...**

הפסקת עם כל השתיה והסמים ה״י וכו׳, והנה הוא כבר רוצה לראות תוצאות... אבל צריכים לזכור היטב: **סבלנות!** מן השמים יודעים היטב מתי להביא לך את זה, רוצים לראות רצינות אמיתית...

אלו חשבונות שרק הקב״ה יודע – כמה זמן בודקים ומנסים את האדם; ואדם לא צריך להסתכל על זה – אלו לא החשבונות שלנו! אנחנו צריכים לחזור בתשובה! כמה זמן זה יקח ומתי כבר אזכה להרגיש איזה טעם של חיים בתוך החיים שלי – טעם גן עדן? זה לוקח זמן... אבל העיקר שאתה לא דוחק את השעה! אתה עושה מה שאתה יכול! וסוף כל סוף הקב״ה ירחם וייפתחו שערי השמים... ייפתחו השערים ותזכה להרגיש שנכנסת!

ואין הכוונה ש׳נכנסת׳ וכבר זהו... **אני שומר שאישאר שם! שלא יגרשו אותי משם!**

אלו הם ג׳ הדרגות שרבינו מזכיר בתורה ע״ג הנ״ל: **א.** מי שאין לו התעוררות לתשובה. **ב.** מי שיש לו התעוררות לתשובה אך איננו יודע באיזו דרך לעסוק בתשובה. **ג.** מי שזכה למצוא את הדרך, אבל הוא מרגיש שהשערים סגורים...

אומר רבינו: **על כל זה מועיל אמירת תהלים!**

רבינו מגלה בתורה זו את המעלה של אמירת תהלים, שזה בעיקר בימי השובבי״ם הקדושים, כי הרי את הגילוי הזה מגלה רבינו על הפסוק הראשון של ימי השובבי״ם – ״**וְאֵלֶּה׳ שְׁמוֹת׳ בְּנֵי׳ יִשְׂרָאֵל׳ הַבָּאִים׳ מִצְרַיְמָה׳ אֵת׳ יַעֲקֹב׳ אִישׁ׳ וּבֵיתוֹ׳**״ סופי־תיבות ׳**תהלים**׳ ו׳**תשובה**׳; ומה הרמז בזה שהעניין הוא דייקא ב׳**סופי־תיבות**׳ של הפסוק ולא ב׳**ראשי־תיבות**׳? לכאורה גילוי כזה צריך להיות ׳**ראשי־תיבות**׳... אך זהו הרמז: **שאפילו אדם כבר חושב שהוא נמצא ב׳סוף׳ – ׳זה הסוף שלי׳... גם שם, אם אדם יתחיל להקשיב ו׳לרצות׳ – ׳אני רוצה! תן לי הדרכה! תן לי התעוררות לתשובה! תן לי דרך ותהליך איך אזכה לתשובה! תפתחו לי את השערים! הרי אני פה עומד ליד השער, ואני מרגיש שזה סגור, תפתחו לי!׳... אז אפילו אדם שמרגיש כך – שהוא ב׳סוף החבל׳... גם שם הוא יזכה לתשובה! ואיך? ע״י אמירת תהלים!**

ומה ענין אמירת תהלים? תחילה ׳פשוטו כמשמעו׳: להגיד תהלים! בימי שובבי״ם זה מאד מאד מסוגל להגיד הרבה תהלים! כמה שיכולים! **אשרי מי**

שיזכה בכל יום להגיד ״יום שלם״ של תהלים! ספר התהלים נחלק לשבעת ימי השבוע [וכן יש חלוקה לימי החודש], ואשרי הזוכה לומר בכל יום ״יום״ של תהלים!

ואדם האומר תהלים – זה סימן שהוא מחפש ורוצה משהו... מוהרא״ש היה תמיד אומר: לא תראה עשיר גדול ומכובד ׳עם בטן גדולה׳ יושב ואומר תהלים... הוא חושב ׳תהלים זה בשביל אנשים פשוטים׳... ומי אתה?! מה אתה?!... **תהלים זה כזה דבר עליון!** בספר המידות מובאים כל מיני דברים גדולים על אמירת תהלים, ולדוגמא אומר רבינו (אות התנשאות, סעיף כז): ״**עַל־יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים – נִתְרוֹמֵם**״; ו׳**נתרומם**׳ היינו בקדושה, לא שאדם הוא מרגיש מרומם ובעל־גאווה... אלא הכוונה היא, שאדם מרגיש את עצמו הכי שפל והכי גרוע, ומגלה רבינו שע״י אמירת תהלים אדם זוכה להתרומם מזה!

ואילו ישועות יכולים לפעול ע״י אמירת תהלים! לעניין ירידת גשמים אומר רבינו (שם, אות סגולה, חלק שני, סעיף ד): ״**אֲמִירַת תְּהִלִּים סְגֻלָּה לְהוֹרִיד גְּשָׁמִים, ״תְּהִלָּם״ לְ׳מָטַר הַ׳שָּׁמַיִם תִּ׳שְׁתֶּה מָ׳יִם״** (דברים יא, יא); ומה זה ׳**גשמים**׳? בפשטות היינו כשיש ח״ו עצירת גשם, אזי ע״י אמירת תהלים יכולים לפעול ירידת גשמים, אבל ׳**גשם**׳ רמז ג״כ ל**גשמיות** של האדם, שהוא מרגיש שהגשמיות שלו לא בסדר... חסרה לו הברכה שבתוך הגשם... הרי אנו מבקשים תמיד מהקב״ה ״ותן טל ומטר **לברכה**״ – שנזכה שיהיה גשם שיחייה אותנו, ויש אדם המרגיש ׳גשם׳ לא כ״כ בסדר... מהי העצה? תגיד תהלים! ע״י אמירת תהלים תזכה ל׳**גשמי ברכה**׳!...

ובנוסף, לעניין אמירת תהלים כך מסביר ר׳ נתן: הבה ונתבונן, מהו הספר הקדוש **תהלים**? הרי ישנם חמשה ספרים בתהלים, שהם מכוונים כנגד חמשה חומשי תורה [כמו שאומרים ביה״ר שאחר אמירת תהלים, שדוד המלך תיקן את חמשת הספרים בתהלים כנגד חמשה חומשי תורה], ואומרים חכמינו הקדושים, שדוד המלך ביקש מהקב״ה שאמירת תהלים תהא חשובה כמו לימוד הלכות נגעים ואהלות – שהן המסכתות הכי קשות במשניות! כי הנה אדם יושב ואומר תהלים, והוא לא מעריך את זה כ״כ... יש ביטוי באידיש: ׳**תהלים זאגער**׳ – ׳אחד שאומר תהלים׳... ואומרים בזלזול שהוא אינו יכול ללמוד אלא להיות ״אומר תהלים״... **חס**

ושלום לומר דבר כזה! רבינו מגלה פה, שאדם הזוכה לומר תהלים – ׳תהלים זאגער׳ – זוהי מעלה עליונה מאד מאד!

ומוהרא״ש פעם הסביר העניין שדוד המלך ביקש שתהא אמירת תהלים כמו נגעים ואהלות, למה דווקא שתי מסכתות אלו? בפשטות אמרנו שזאת מחמת שהן מסכתות קשות, אבל לכאורה יש עוד מסכתות קשות – יבמות, נדה וכו׳, ומדוע הוא נקט דוקא ׳נגעים ואהלות׳? התשובה היא: **כי זה עיקר הבעיות של בני אדם!** מסכת נגעים מדברת מכל הלכות צרעת, ועל מה באה צרעת ה״י? לשון הרע, רכיות, מחלוקת, מריבות, על זה באים נגעים ה״י... ומי יכול לומר שהוא נקי מזה?!...

ואדם אומר: ׳הרי העור שלי נקי... אין לי שום נגע׳... אבל הזוהר הקדוש אומר (תזריע מט:) שמצורע הוא ״**סגירו דנהורא עילאה**״ (כמובא בדברי רבינו בליקו״מ ח״א סי׳ כא) – אתה חושב שאין לך צרעת, אבל לצערנו סגור ממך כל האורות העליונים... וכאמור לעיל, זה ענין של ׳**הסתרה שבתוך ההסתרה**׳, אתה אינך יודע כמה רחוק אתה... ומה אתה עושה? מריבות, מחלוקת, בתוך הבית אתה מהפך את הכל, אתה צועק ומשתולל וכו׳, **וזה זה ה׳נגע׳! אתה ח״י ׳בעל נגע׳! ואתה צריך רפואה... א״כ עליך ללכת אל הצדיק כדי לקבל רפואה!**

כי זו היתה רפואתו של המצורע – ע״י הכהן, שזה הצדיק, ולא ע״י רופא עור שיתן לו תרופה לנגעיו... הרמב״ם אומר שהצדיקים הם רופאי הנפשות [אותו רופא עור צריך בעצמו רפואה...], עליך ללכת אל הצדיק – אל הכהן, שהוא ילמד אותך ׳מה הבעיה פה׳, מדוע כך נראים החיים שלך, למה אתה כזה מטורף, ה׳ ישמור, למה הבית שלך נראה ככה – **בגלל שאינך שומר על הפה שלך!** שלמה המלך אומר במשלי (כא, כג): ״**שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ**״ – אם היית שומר על הפה שלך, היית נורמלי... אבל אינך שומר על הפה שלך! יוצא מהפה שלך צעקות, מריבות, קללות ה״י, באופן יום–יומי! וכך שומעים סיפורים – שיש כאלו בתים שזה לא פוסק מהם... ואפילו שזה נרגע לכמה שעות – זה מתחדש עוד הפעם... **אדם כזה צריך רפואה רצינית!**

וזוהי המחלה של נגעים – ה׳ ישמור; ולכן דוד המלך התפלל שאמירת תהלים תהא כמו לימוד מסכת נגעים

דייקא, שזה יכנים בך ישוב הדעת! **במקום לצעוק על האישה ולהשתולל, תיקח ספר תהלים ותתחיל לומר: ״אַשְׁרֵי הָאִישׁ״ וכו׳ – תתחיל לצעוק תהלים! זה מסוגל מאד ל׳שלום־בית׳!**

אתה מרגיש שעכשיו אתה נכנם לאיזו התפרצות של כעס, תתפום מהר ספר תהלים ותתחיל לצעוק את הפסוקים – מתחילת הספר: **״אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים״** וגו׳, וזה יהיה נחשב כאילו עסקת במסכת **נגעים**, שזוהי הרפואה של המצורע – מסכת נגעים!

והעניין של מסכת **אהלות**, כי מסכת זו מדברת מהשמירה שיש מטומאת מת, כי מת מטמא הן בנגיעה והן באוהל, דהיינו אפילו מי שנמצא בסביבה של בר־מינן – הוא טמא; מה ענין ה׳מיתה׳ הזאת? מה זה ׳טומאת מת׳ שהיא ״אבי אבות הטומאה״? זה סובב והולך על אדם שהוא, ה׳ ישמור, הרג את הנפש שלו... כי (ברכות יח:) **״הרשעים בחייהם נקראים מתים״**; ואמנם ׳קליני׳ אתה חי, אתה הולך ומסתובב... אבל בפנימיות, אם היית זוכה להסתכל בפנימיותך בישוב הדעת ובחשבון הנפש – וכי זה נקרא ׳חיים׳?! **על זה באת לזה העולם?! ׳מריבות וצעקות – זה החיים שלי?!׳...**

אבל בשביל לזכות לטהרה מן הטומאת מת – צריכים פרה אדומה, ומהי ׳פרה אדומה׳? התקרבות לצדיקים בביטול גמור! שאדם מסלק את השכל שלו לגמרי! פרה אדומה היא ׳חוק׳ – ללא טעם, שזה ענין שאדם מעביר מעליו את כל החשבונות השונים וכו׳, והוא מבקש **׳זרוק עלי מֵי אפר פרה! תלמד אותי איך ׳להיות בן אדם׳ – איך לשלוט על הכעס שלי!׳...** כי אפר פרה אדומה היה ביחד עם עץ ארז ואזוב ושני תולעת, שורפים את זה ביחד, ושמים את זה במים, וכך האדם נטהר מטומאתו...

וזה מה שביקש דוד המלך, שאמירת תהלים תהא חשובה כמו מסכתות **נגעים ואהלות** – שאדם ירפא את הנגעים והטומאות שלו, יתחיל ׳לחיות׳! עד עכשיו הוא היה בבחינת ׳מת׳ ה״י, ועתה הוא מתחיל **׳לחיות׳**! הוא מבקש **׳רחם עלי! תן לי עצה! אני רוצה לחיות׳...** ואדם אחר תמה: ׳אבל אתה חי׳... **וכי זה נקרא ׳חיים׳?!** שלמה המלך אומר בקהלת (ח, י) **״וּכְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ״** – ראיתי רשעים שהם כבר בתוך הקבר, אבל הם מסתובבים... **קבר מסתובב!** הוא הולך ומסתובב – אבל זה קבר ה״י...

הוא עצמו נמצא בקבר, וכן הוא קובר אנשים אחרים ה״י, כל הבית שלו זה כמו קבר ה״י... ולכן ביקש דוד המלך שאמירת תהלים תהא חשובה לפני הקב״ה כמסכתות אלו!

נשוב להסבר ר׳ נתן: **תהלים** אלו התהילות של דוד המלך; בכל מה שעבר על דוד המלך בימי חייו, מה הוא עשה? דיבר להקב״ה! הרי הוא נקרא ׳**נעים זמירות ישראל**׳, מדוע? כי מכל מה שעבר עליו בחיים – הוא ברח אל הקב״ה! מעת שהוא נולד – כבר התלוננו עליו שהוא לא נולד בכשרות ה״י [היינו לא מנישואים אמיתיים, אלא שפחה וכו׳], ועוד לפני שנולד – ביקשו שלא יהיה בחיים וכו׳, והיה אמור להיות ׳נפל׳ ה״י, ואדם הראשון והאבות הקדושים נתנו לו מהשנים שלהם – על מנת שיחייה... שזה, כמובן, הנשמה של משיח צדקנו, כי הוא נקרא ״**משיח ה״**, ולכן ״**דוד מלך ישראל חי וקיים**״, ואלו הם הצדיקים שמוסרים לנו את ׳**חוקי החיים**׳ – איך לחיות בזה העולם!

ואנו מוצאים בכל מזמור תהלים איך שדוד המלך ברח להקב״ה בכל המצבים – ״בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ״ (מזמור ג), ״בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי שָׁאוּל בַּמְּעָרָה״ (מזמור נז), ״בְּבוֹא דוֹאֵג הָאֲדֹמִי״ (מזמור נב), וכן אחיתופל וכו׳, ובוודאי שדוד המלך התפלל עוד ועוד, אבל אלו הדברים שנשארו ברוח הקודש לדורות עולם, וכמו שאומר רבינו (ליקו״מ ח״ב סי׳ קכה) שכל אחד יכול למצוא את עצמו בתוך ספר התהלים!

והנה, שאדם יזכה להרגיש התעוררות גדולה בעת אמירת תהלים – עם בכיות ולב־נשבר כמו שהיה לדוד המלך, זה לא דבר קל... **אבל זה לא אומר ש׳אם אין לך את הלב־נשבר הזה – אינני אומר תהלים׳, חס ושלום, אלא ״יאמרם כמו שיאמרם״ – תגיד את התהלים כמו שאתה יכול ומסוגל!** אבל תיקח מהתהלים דוגמא ׳**מה אתה יכול לעשות**׳! תבין שכבה זה ג״כ בתפילות שאתה יושב ומתחנן להקב״ה **במילים שלך!**

זכית ואמרת כמה מזמורי תהלים, זכית לומר ״**יום תהלים**״, ובזה פעלת – כדברי רבינו – שפתחו לך את שערי התשובה, או שהדריכו אותך אל השער הנכון, או שנתנו לך התעוררות לתשובה שלא היה לך מקודם, **ועכשיו מה אתה עושה?...** הרי כל זה היה בתור ׳**חכנה**׳, וכמו שאומר רבינו על הפסוק הראשון של פרשת השבוע שהוא ראשי־תיבות ׳**תהלים**׳ ו׳**תשובה**׳

– היינו שאחר אמירת תהלים בא ענין התשובה!

אדם מרגיש שהוא כבר נמצא ב׳**סוף**׳ החבל, והנה הגיעו ימי שובבי״ם והוא החליט ׳**אני** עכשיו חוזר בתשובה!׳ נותנים לך עוד צ׳אנס בחיים, באמצע החורף – שאפשר להתחדש בימים אלו! באלו ששת השבועות – ובשנת העיבור שמונה שבועות – יכולים להתחדש לגמרי! **איזו מתנה זו מהקב״ה!**

בשנה רגילה, ששת השבועות של השובבי״ם זה **ארבעים ושנים** יום, ובשנת העיבור שיש שמונה שבועות – זה **חמישים וששה** יום; ובדרך אגב: ׳**יום**׳ עולה כמספר **חמישים ושש**, ולזה זוכים בשנת העיבור, שיש לך **חמישים ושש יו״ם**, בכל **יו״ם** יש לך תענוג גן עדן – אם תזכה לנצל אותם כמו שצריך! תגיד ׳**תהלים**׳, ותחפש את הדרך והעניין שלך להגיע ל׳**תשובה**׳! כי כאמור, אמירת תהלים היא ההכנה של האדם לתשובה, שאדם מבין ׳**אני צריך לפתוח את השערים**׳, ואיך? **ע״י אמירת תהלים!** הנה ישנתי, והתהלים עוררו אותי! התהלים הדריכו אותי אל השער הנכון, ואף פתחו לי את השער! וּלְמָה פתחו את השער? **שעכשיו אני אזכה בכל יום לדבר כמה דיבורים להקב״ה! לעשות, כביכול, את התהלים הפרטי שלי!**

רבינו גילה לנו את **תיקון הכללי** הבנוי על ספר תהלים, וגילה שהוא תיקון הברית, שאת זה אנו צריכים ביותר בימים אלו – ימי השובבי״ם, שהאר״י הקדוש אומר שבהם יכולים לתקן את הכל! **אפילו חטאים חמורים מאד ח״י – פגם הברית**, שעל זה מובא בזוהר הקדוש (ויחי ריט:) הפסוק (ירמיהו ב, כב) ״**נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי**״ – שלא מועיל תשובה, ואדם שומע זאת ואומר ׳לא מועיל תשובה? מה אני יכול לעשות׳... אך רבינו אומר בפירוש בשיחות הָרַ״ן (סי׳ עא) ״**שֶׁבְּזֶה הַמַּאֲמָר זֹהַר אֵין שׁוּם אָדָם מֵבִין הַפְּשָׁט רַק הוּא לְבַד, וְהַכְּלָל שֶׁבֶּאֱמֶת מוֹעִיל תְּשׁוּבָה בְּוַדַּאי עַל חֵטְא זֶה״... איזה רבי! איזה צדיק! איזה מנהיג רחמן! שזו הנשמה של משיח צדקנו, שהוא אומר לנו דבר כזה – ״אף לא מבין פשט בזוהר אלא רק אני, ואני אומר שבוודאי מועיל תשובה!״...**

והנה, כשאדם שומע כל זאת – הוא מתבלבל לגמרי... ׳הזוהר אומר שלא מועיל תשובה, רבינו אומר שאף אחד לא מבין את הכוונה של הזוהר ו׳כן׳ מועיל תשובה, מה זה?׳...

על כך מסביר **מאור עינינו ר׳ נתן** (ליקוה״ל, תפילין ה״ד, אות ד) עפ״י דברי רבינו בליקו״מ ח״א סי׳ ה׳: **אתה צריך לשמוע כאלו דיבורים – שלא מועיל לך תשובה; עשית דברים לא טובים, עברת מה שעברת, ואתה צריך לשמוע שזה אבוד, ה׳ ישמור... ועכשיו הניסיון שלך: ׳מה תעשה?׳... בן אדם רגיל השומע דבר כזה, הוא מיד נשבר ומתייאש לגמרי ח״ו...**

שזה מה שקרה עם אלישע – ׳אַחֵר׳, וזה מאד מתאים לימי **שובבי״ם**, וכדאיתא בגמרא (חגיגה טו.) שהוא שמע ׳בת קול׳ – לא סתם איזה אדם רגיל... הרי הוא היה תנא, ותראו איזה ניסיון היה לו: הוא שמע ׳בת קול׳ שאומרת (ירמיהו ג, יד) **״שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים״** [עניינא דיומא – ימי השובבי״ם] – כולם יכולים לחזור בתשובה, **״חוּץ מֵאַחֵר״** – הוא שמע כזה דבר, וזרק את הכל... ׳לא מועיל לי תשובה? הכל יכולים לשוב בתשובה חוץ ממני? אז מה יש לי לעשות?!׳...

ובאמת, מה פשר העניין בזה? הרי הוא שמע ׳בת קול׳... אדם ששומע ׳בת קול׳ – מוכרח שיש לו איזו זכות לשמוע זאת... הרי הוא היה אחד מ״ארבעה שנכנסו לפרדס״ – הגיע למדרגות והשגות גדולות, וכמו ר׳ עקיבא ובן זומא וכו׳ [כמובא בגמ׳ שם], אבל הנה הוא שומע **׳אתה כבר אבוד, אינך יכול לשוב׳...** מה פשר העניין?

העניין הוא, שזה היה כל הניסיון שלו! הרי כתוב ״שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים״, ולא כתוב מי ׳כן׳ ומי ׳לא׳, אלא ׳כולם׳! אבל הנה הוא שמע שזה חוץ ממנו, ואמר ׳אין לי כבר תיקון׳ וברח... שזה בדיוק העניין האמור: כתוב בזוהר שלא מועיל תשובה – והרי זה כמו ׳בת קול׳... ר׳ שמעון בר יוחאי אומר בפירוש שעל זה כתיב ״נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי״, ולא מועיל תשובה... אדם נכשל בפגם הברית רח״ל, עבר עוונות חמורים, וזהו... אין תקנה... אדם שומע זאת ואומר ׳אם ככה, אין כבר על מה לדבר׳... אבל זה הניסיון שלך – כמו הניסיון של ׳אַחֵר׳, שעליו מובא בדברי הצדיקים: אם ׳אַחֵר׳ היה חזק בדעתו ואומר ׳אעפ״כ לא אכפת לי! אני עושה את שלי! לא רוצים אותי? בסדר... אני לא אעזוב את מקומי! אני אעשה את הכל! אני אמסור נפשי! לא אכפת לי! כן יהיה לי גן עדן, לא יהיה לי גן עדן, זה לא אכפת לי! אני עושה תשובה!׳... אדם כזה יזכה לתקן את הכל!

זה מה שמסביר ר׳ נתן, שאתה מוכרח ללכת דרך כזה ניסיון, שאומרים לך שלא מועיל תשובה, ועכשיו מה אתה עושה? אם אתה בורח – זה הפסד... **אלא מאי? עליך להיות תקוף בדעתך: ׳לא אכפת לי כלום! אני יודע שאין דבר העומד בפני התשובה! אם כתוב ״שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים״ – יש אפשרות!׳...** וכמו שממשיך הפסוק ואומר את דברי הקב״ה: **״אֶרְפָּה מְשׁוּבֹתֵיכֶם״!**

אכן, כפי הנראה לך – לא מועיל תשובה, ואתה מתייאש, אבל אני אגלה לך כאלו דרכים – שרבינו מביא בתורה ע״ג – שייפתחו לך שערי התשובה בכזאת דרך שלא ׳חלמת׳ עד עכשיו! יהיו שערים חדשים! ואכן במקום שבו היית – לא מועילה התשובה, **אבל מרימים אותך וְשָׂמִים אותך בכזה מקום שהוא בכלל לא מגיע לכל אלו השערים שננעלו בפניך!**

וזו היתה טעותו של ׳אַחֵר׳, שהוא שמע שלא מועילה לו תשובה, שמע שסגרו בפניו את השער – אז הוא הלך... ׳מה יש לי כבר לעשות׳... **ומחו לימוד ההתחזקות שאנו למדים מזה? שאם רבינו צעק: ״אֵין שׁוֹם וְאוֹשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל״ זה פשוטו כמשמעו – שאסור אף פעם להתייאש! בשום אופן! אפילו נדמה לך שלא מועילה התשובה – אתה לא מתייאש!** ומה יקרה עי״ז? שייבראו כאלו שערים ופתחים חדשים שעדיין לא היו, ובהם בוודאי אתה יכול להיכנס... זהו כל הסוד של **ימי השובבי״ם!**

נשוב לגילוי **תיקון הכללי** של רבינו: בתורה ר״ה, כשמגלה רבינו את סוד התיקון הכללי, רבינו אומר ש׳**תהלים**׳ – שעולה בגימטריא **תפ״ה** – עולה כמספר שני השמות **״אל אלקים״** [במילואם], שזה ענין שאדם אף פעם לא מתייאש, כי **״אל״** זה ׳חסד׳, בחינת (תהלים נב, ג) **״חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם״**, **״אלקים״** זה מידת ה׳דין׳, שזה ענין שבוחנים את האדם בכל מיני אפנים איך הוא יחזיק מעמד! שזה כל הגילוי של **תיקון הכללי**, שרבינו אמר שאכן היו צדיקים שחיפשו וידעו שיש תיקון – אבל לא הגיעו לידיעת התיקון הזה, **״ואני זכיתי להגיע!״**... כי זה הגילוי של רבינו – ש**״אין שום יאוש בעולם כלל״**, וביותר זה ע״י התיקון הזה!

הכלל, אמנם בזוה״ק איתא שלא מועיל תשובה, אבל אומר רבינו שכן מועיל תשובה! ואדם צריך לשמוע זאת, וכמו שאומר רבינו בתורה ה׳ הנ״ל, שאדם השומע מחלוקת בין הצדיקים, זה כדי

לעורר אותו! ו׳מחלוקת בין הצדיקים׳ לא מדובר על איזה אחד שמכנים בך ספיקות ׳מי אומר שזה צדיק? אולי הוא מטעה אותך? אולי אתה מטעה את עצמך?׳... ועושה כל מיני סכסוכים ומריבות – זה אומר כך וזה אומר כך, ואומר דעות וכו׳... אלא מדובר בצדיקים קדושי עליון שאין לנו מושג מה היה כל ענין המחלוקת שלהם! מדובר בצדיקים אמיתיים שהיו צריכים לעשות מחלוקת כדי להמתיק דינים!

לא מדברים מאיזה אחד שמדבר פסולת נגד צדיקים, שעליהם אומר רבינו בספר המידות (אות מריבה, סעיף כ) ״**הַנּוֹאֲפִים לָרֵב הֵם בַּעֲלֵי מְרִיבָה לַצַּדִּיקִים**״; וכן (אות ניאוף סעיף מז; אות צדיק, סעיף קסג): ״**הַנּוֹאֲפִים לָרֵב הֵם מִתְנַגְּדִים לַצַּדִּיקִים**״; כי זה לא מתחבר ביחד... אי אפשר להם לבעלי העבירה עם הצדיק... מוהרא״ש כותב במכתבים רבים: **אדם שהוא מדבר נגד צדיקים, ונחלק על הצדיק, הוא מגלה לכולם מי הוא!** ובאמת, מה יש לך עם הצדיק הזה? וכי הוא עשה לך משהו שאתה מדבר נגדו?!... מה הוא עשה לך?!... **והנה אתה ממשיך במחלוקת שלך, ואתה מגלה מי אתה...**

אז לא מדברים מאלו האנשים, אלא מדובר כשאדם שומע מחלוקת שבין אנשים גדולים; כשיצא שמעו של הבעש״ט הקדוש בעולם, והחלה דרך החסידות להתפשט, היו הרבה שחששו מזה – ׳מדוע דרך חדשה׳?... וחשבו שזו ׳כת׳... והיתה אז מחלוקת גדולה. ואומר רבינו בפירוש בתורה ה׳ – שהיא היתה התורה הראשונה שר׳ נתן שמע מרבינו בעת שהיה אצל רבינו בר״ה שנת תקם״ג, ובשבת שובה אמר רבינו את התורה הזאת – אומר רבינו: **כשאתה שומע מחלוקת בין הצדיקים, בזה משמיעים אותך תוכחה על שפגמת במה שפגמת, ואולי אינך ראוי להתקרב לצדיקים... ולכן מרחיקים אותך ע״י המחלוקת שאתה שומע... כי אדם רואה שיש מחלוקת, אז הוא אומר ׳אינני צריך מחלוקת׳... אבל כל זה רק כדי שתרחם על עצמך ותגיד ׳אעפ״כ לא אכפת לי – אני מתקרב!׳...** וזה בדיוק כמו שאתה שומע ״**שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים**״ – ׳חוץ ממך!׳... **אתה לא יכול לחזור בתשובה...**

כי מצאת צדיק שנותן לך חיות, נותן לך הדרכה בחיים, מציל את החיים שלך! שתהיה נורמלי, שיהיה לך קצת שכל וישוב הדעת, יהיה לך בית רגוע!

לכל הפחות לכמה שעות שיהיה רוגע... **לכל הפחות שבת אחת תזכה להרגיש ׳טעם עולם הבא׳ בשבת!** במקום שכל השבת יהיה הכל מהופך, ויהיו צעקות ומריבות כל השבת, יהיה לך קצת ישוב הדעת... **אז מצאת צדיק שרוצה לעזור לך, והנה נכנסים בלבולים – ׳אבל רגע, מי אומר שזה צדיק?׳... אבל איפה אתה?! מה יהיה איתך?!...**

זה מה שמגלה רבינו, שהמחלוקת שאתה שומע היא כדי להעמיד אותך בניסיון... אתה לא עשית כאלו מעשים טובים... עדיין אין לך את הזכות הגדולה להתקרב לצדיק שירפא אותך, ולכן אתה עובר את הבעיות האלו... ומהי העצה? שאדם אומר **׳אני אינני יודע כלום... הוא ׳כן׳ צדיק, הוא ׳לא׳ צדיק, אני לא יודע, אני רק יודע שהוא מציל אותי! אני לא יכול לעשות את החשבונות של ׳מי צדיק׳, אבל למעשה: הוא מציל אותי! יש לו דיבורים שמתאימים לי׳...** ואם באמת תזכה לציית, תראה שכל המחלוקת והבלבולים – היה רק ניסיון בשבילך...

וזה ההסבר האמיתי בעניין האמור: הזוהר אומר שלא מועיל תשובה, רבינו אומר שאף אחד לא מבין את הפשט בזוהר – רק אני, ולכאורה יש פה ״מחלוקת בין הצדיקים״... ר׳ שמעון בר יוחאי כותב ככה, ובא רבינו ואומר ההפך, והשאלה היא: **מה אתה עושה?...** אדם אומר ׳הרי כתוב ככה בזוהר׳... **וכי פתאום נעשית כזה ׳חסיד גדול׳ ואתה לומד זוהר וטוען שכך אומר ר׳ שמעון בר יוחאי?!... הנה בא רבינו ומגלה לך שזה הניסיון שלך! מנסים אותך ואומרים לך שלא מועיל תשובה, ומה תעשה עכשיו? אדם חכם הוא איננו מרפה, הוא לא עוזב את השער, והוא דופק ודופק ׳תפתח לי!׳...**

משל לאדם שנזרק מאיזו אניה שטבעה בלב ים, והוא בדרך נס ניצל והגיע לאיזה ׳אי׳, והנה הוא רואה שיש בית אחד ב׳אי׳ הזה... הרי הוא לא אכל כמה ימים, והוא על סף התמוטטות... והנה הוא רואה לפניו בית, הוא מתקרב אל הבית, ומתחיל לדפוק, אבל אין מענה... הוא דופק – ולא עונים לו... דופק עוד – ולא עונים לו... הוא לא יגיד ׳לא עונים לי? אני חוזר חזרה׳... **לאן?! הרי הנשמה שלך כמעט פורחת...**

אלא מאי? **הוא לא יעזוב ולא ירפה, אלא הוא ידפוק וידפוק עד שיפתחו לו! ואם לא עונים לו – הוא ישבור את הדלת!** ׳הרי יש פה בית, ואולי יש

בו משהו לאכול, ואלו שבתוך הבית אולי לא שומעים אותי – או שהם לא רוצים לשמוע אותי׳... **מה הוא יעשה כשהוא יודע היטב שהוא נמצא ב״מצב חירום״? הוא לא יעזוב עד שהוא ישבור את הדלת...**

זה הניסיון של אדם, שהוא מגיע למצב כזה שאומרים לו ׳לא מועיל תשובה... עשית כבר את הכל, עברת על הכל׳... **׳אבל רגע, מה יהיה איתי?! אין לי חזרה אחורה... ומה יהיה איתי?! כבר הייתי בשאול תחתית – במקום הכי גרוע, ויש לי פה אולי איזו ישועה, וכי אדפוק מעט ואלך?... לא ולא! לא אעזוב ולא ארפה עד שירחמו עלי!׳...**

זה הסוד שגילה רבינו, שמנסים אותך! אתה שומע מחלוקת בין הצדיקים, ועתה: מה אתה עושה?...

ואלו הם **ימי שובבי״ם**, וזה ענין **אמירת תהלים**; ונחזור ונאמר: **׳תהלים׳ אלו התפילות ׳שלנו׳! מספר התהלים אנחנו מקבלים את ההתחזקות והלימודים איך אפשר לכל אחד ואחד לעשות סדר בחיים שלו! וכמו דוד המלך ע״ה!**

אדם יאמר: ׳מה מדמים אותי לדוד המלך?׳... אבל דוד המלך הוא ״משיח ה׳״ – הוא הנשמה של משיח, והוא כלול מכל **נשמות ישראל**! רבינו אמר בפירוש, שדוד המלך אמר את מזמורי התהלים ברוח הקודש כדי שזה יהיה שייך לכל נשמות ישראל לכל הדורות! וכמו שרואים בחוש, שעל כל צרה שלא תבוא – אומרים תהלים! ולא רק בזמן צרה... אלא גם בזמן של טובה – נותנים תודה והודאה להקב״ה ע״י ספר תהלים! **וכי ספר תהלים זה רק לעת צרה?! ספר תהלים זה שבח והודאה להקב״ה! וכמו ״מִזְמוֹר לְתוֹדָה״, ושאר המזמורים שבהם נותנים שבח והודאה להקב״ה, שזה היה כל החיים של דוד המלך!**

וזהו סוד שני השמות הנ״ל בדברי רבינו: **״אל אלקים״**, שגילה שזהו כל סוד תיקון הכללי, כי זה תיקון הברית! וזה מה שאמר רבינו, שהיו צדיקים שרצו לעשות את התיקון – ולא הגיעו לזה, ורק רבינו זכה לזה, שקיבץ מכל ספר התהלים עשרה מזמורים שכלולים מכל העשרה מיני נגינה, וזה תיקון לפגם הברית, רחמנא ליצלן.

והדבר הראשון: תגיד את זה! לפני כך לך למקוה, וכמו שאמר רבינו (שיחות הר״ן, סי׳ קמ״א): **״דְּאִם עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה״ – ׳הדבר הראשון הוא מקוה׳! אך אם מאיזו סיבה אדם לא יכול ללכת למקוה, אזי לכה״פ יאמר את**

העשרה מזמורים אלו, שהוא תיקון גמור לזה!

נמצא אפוא, שרבינו נותן לנו תיקון גמור ע״י **ספר תהלים**, כי עשרה מזמורים אלו כלולים מכל ספר התהלים! וכמו שמסופר על ר׳ נתן, כשהוא היה בצפת, הגיע אליו איזה אדם זקן, עובד ה׳ גדול, וסיפר לר׳ נתן שיש לו מנהג בכל החיים שאומר בכל יום את כל התהלים, והוא עתה הגיע למצב שזה קשה לו מאד, ומה יעשה? לכאורה הוא צריך להתיר נדר וכו׳, ומה עליו לעשות? אמר לו ר׳ נתן: ׳**תגיד כל יום תיקון הכללי, ותיקון הכללי הוא כלול מכל ספר התהלים!**׳... ואם אין לו כוחות לומר את כל ספר התהלים – לכה״פ יאמר את התיקון הכללי.

ואכן אנו ב״ה בריאים, ויש לנו כח לומר תהלים, ואעפ״כ צריכים לומר תיקון הכללי בכל יום, ובפרט בימי שובבי״ם! **מוהרא״ש הנהיג אצל כל אנשי שלומינו, שמיד אחר התפילה יגידו תיקון הכללי!**

עד הזמן של מוהרא״ש, המנהג אצל אנשי שלומינו היה לומר בציבור תיקון הכללי אחר תפילת שחרית של **שבת** – קודם קידושא רבא, אך מוהרא״ש הקדוש הנהיג לומר **בכל יום** תיקון הכללי אחר התפילה!

ואדם שאומר את אלו המזמורים הקדושים הוא מתחיל לחשוב ולהתבונן ׳**מי חיבר את זה? ועל מה הוא חיבר את זה?**׳... וכמו שאנו מוצאים בפירוש במזמור נ״ט: ״**לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בִּשְׁלֹחַ שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ**״ – שאול המלך עומד עם כל החיילים מחוץ לביתו של דוד המלך, ומה דוד המלך אומר? ״**הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי**״ – איך דוד המלך צועק להקב״ה! ומסיים: ״**עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי**״ – ׳אני יודע שלא תעזוב אותי, רבש״ע!׳... ואכן הוא נמלט מהבית... [אשתו עזרה לו, הוא קפץ מהחלון, ונמלט...].

הכלל, דוד המלך מלמד אותנו שיש עצה! יש תרופה! גם אם נפלנו והגענו למקומות כאלו – אבל יש תהלים! ו׳תהלים׳ היינו להגיד תהלים בפשטות, וגם לקחת קצת זמן בכל יום ולהתיישב: ׳רבש״ע, היכן אני בעולם?! מה יהיה איתי?! שלא אטעה את עצמי! שאדם שיש אפשרות לצאת מכל הטומאה הזאת!׳...

שאלו הן הפרשיות של **ימי שובבי״ם** – גלות מצרים המתחילה בפרשת השבוע, וכמ״ש ״**וַיַּעֲבִדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ: וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה**״ וגו׳ – העבודה הכי קשה!

לא צריכים כ״כ להסביר מה זה ״**וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם**״... לא צריכים להסביר מהי ׳מרירות׳... אדם רק נכנס לביתו – וה׳ ישמור כבר יש לו טעם של מרירות... **רחמנא ליצלן!** ועתה פרשיות אלו מלמדות אותך איך לצאת מזה!

ובהמשך הפרשה מובא שמשה רבינו נולד, ואח״כ הוא גדל וכו׳, והלך למדין, ושם כתיב אצלו (שמות ג, א): ״**וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֶה אֶת** וגו׳ **וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר**״ – ׳**וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר**׳ היינו שהנהגת משה רבינו היתה ״**אַחַר הַמִּדְבָּר**״ – אחר ה׳דיבור׳ הקדוש! זו התחלת התגלות משה רבינו! כך הוא מנהיג את הצאן – ״**וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן**״ – ׳צאן קדשים׳, הן מבוגרים והן ילדים, הן בנים והן בנות, הוא מנהיג את כל הצאן ״**אַחַר הַמִּדְבָּר**״ – אל תקרי ׳**מִדְבָּר**׳ אלא ׳**מְדַבֵּר**׳, כח הדיבור!

שזהו סוד ספר התהלים של דוד המלך – **שזה יפתח לך את ה׳תהלים שלך׳! עובר עליך הרבה – הן ׳קרירות׳ והן ׳חמימות׳, הן ׳חסד׳ והן ׳דין׳, שזהו ״אל אלקים״ – ׳חסד׳ ו׳דין׳, וכנ״ל אומר רבינו בתורה ר״ח שזהו כל סוד ׳תהלים׳ שעולה כמספר ״אל אלקים״, והצדיקים לוקחים את כל ה׳חסד׳ וה׳דין׳ – ומחברים את זה ביחד! איך? ע״י ה׳דיבור׳ שלך!**

ועליך להשתמש עם הדיבור, לבקש ׳**רבש״ע, רחם עלי!**׳... אלו הם הימים של **שובבי״ם**! אל תגידו שאין לי תיקון – **אין דבר כזה! אני לא מקבל את זה!** אבל אומרים לך ׳שמעת בת–קול שאומרת ככה׳... ׳ככה קראת בזוהר׳... **לא אכפת לי כלום! אני חוזר בתשובה! אני מבקש את הקב״ה שירחם עלי! אני רואה איך אני נראה... את מי אני מטעה?!... אני מבקש ׳תפתח לי את הדלת!׳ ואם לא פותחים – לוקח גרזן ושובר את הדלת, ונכנס...**

וכשרואים שאתה רציני – אזי אז מתקיים דברי רבינו הנזכרים מספר המידות (אות תשובה, סעיף עו), שתזכה לדברים גדולים, וכמובן **עליך להחזיק מעמד!** אין הכוונה ששברת פעם אחת את הדלת, נכנסת אל

הבית, אכלת משהו והשבת את נשמתך, וברחת חזרה... להיכן אתה בורח חזרה? אל הים?!... **מצאת מקום שנתנו לך לאכול משהו? השיבו לך את הנפש? תתבונן היטב: אולי יש כאן מישהו שיכול להחיות אותך, לתת לך עוד ועוד... תצייתי! הגעת לאיזה רופא או למישהו שרוצה לרחם עליך? תצייתי לו!** אדם שלא אכל כמה ימים – צריכים לתת לו אוכל בחכמה גדולה, לא מיד להביא לו 'סטייקים'... אלא מתחילים עם מאכלי חלב, ואט אט מאכילים אותו עוד ועוד... **מצאת מקום כזה? תקיים "פֹּה אֶשֵּׁב כִּי אִוִּתִיהָ"** (תהלים קלב, יד), **ותזכה לתשובה שלימה...**

ולאיזו תשובה תזכה? **להפוך את הכל מן הקצה אל הקצה!** אדם שזכה לעשות תשובה – "עוונותיו מתהפכים לזכויות" (יומא פו:), נמצא שהוא ממש הפך את כל העולם כולו! אתה חששת שאין לך תיקון, ו'אין לך תיקון' היינו באותו עולם שבו אתה נמצא, שאכן באמת **שם** אין תיקון, אבל כשאתה זוכה לחזור בתשובה – זה **עולם אחר לגמרי!** וכבר זה לא באותו עולם שהיית מקודם, א"כ ה'בת קול' ששמעת 'כולם שבים חוץ מֵאַחֵר' – עכשיו מתגלה ש'**אתה בן אדם אַחֵר**'...

באותן מילים שאלישע – 'אַחֵר' שמע, שם היה התיקון שלו **אם היה מצייתי...** מדוע? כי הוא שמע 'בת קול': **"שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים – חוץ מאחר"**, ואם היה מתבונן במילים אלו היה שומע: **"חוץ מ'אחר'"** היינו מי שמרגיש 'חוץ' אזי הוא כבר בן אדם **'אחר'** – הוא ישנה את עצמו, ויבין **'לא מדברים ממני, אני כבר בן אדם אחר לגמרי'**, אזי הוא יזכה לפרוץ את כל השערים ולחזור בתשובה שלימה... העיקר שאדם יעשה עצמו איש **אחר** לגמרי – **אני לא אותו בן אדם!** אזי הוא יזכה לתשובה שלימה... **אלו הם ימי שובבי"ם!**

הקב"ה יעזור לנו, שנזכה לנצל כל יום מימי השובבי"ם הקדושים, ובמיוחד באמירת תהלים – כדברי רבינו פה, ש'**תהלים**' זה '**תשובה**', ו'תשובה' היינו כאמור: **תיקח כמה דקות ל'חשבון הנפש', כמה דקות!** תעשה **"מבצע ימי השובבי"ם"**, שבכל יום אתה מתבודד כמה דקות! אמרנו שבשנה רגילה יש **מ"ב** ימים בימי שובבי"ם, ובשנה זו יש **נ"ו** ימים, והיום כבר **היום החמישי**, אז נשארו עוד **נ"א** ימים, שזה רמז לדברי חכמינו הקדושים (תנחומא וירא כ"ב): "אֵין 'נָא' אֶלָּא לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה" – **"נא"** זה

ענין של 'תפילה'; **בכל יום**! תתחיל עם **חמש דקות**!

במקום שתתפרץ על בני הבית, ותקלל ותעשה מריבות, לך למקום שקט ותתחנן: '**רבש״ע, תרחם עלי! מה יהיה איתי?! אני צריך רפואה! רבש״ע, תרחם עלי!**'... כך תתחיל עם **חמש דקות**, ואין איסור להמשיך את ההתבודדות גם לעשר דקות או יותר... העיקר תראה להיות חזק בזה, ושלא יהא באופן חד–פעמי, אלא גם מחר תעשה ככה, **בעקשנות! בכל יום! במקום להשתולל בבית – לך לאיזה מקום פנוי מבני אדם, איזה מרתף או שדה והר, היכן שטוב לך, העיקר שתהיה לבדך עמו יתברך, תדבר כמה דקות להקב״ה, ותחזור אל הבית בן אדם לגמרי... לא אותו בן אדם...** וממילא יתקיים בך "**הכל שבין בתשובה**" – שתהיה בן אדם 'אחר' לגמרי...

הקב״ה יעזור לנו, שנזכה לשוב בתשובה שלימה, וננצל את הימים הקדושים האלו, ונקבל את התשובה באמת, ונזכה שדוד המלך – מלך המשיח, 'נעים זמירות ישראל' – יעורר בעדנו רחמי שמים, ונזכה לקבל פני משיח צדקנו בגאולה השלימה!

זכות הדפסת והפצת הגיליון

לעילוי נשמת האישה הכשרה הצדקת חינקא חיה באבא בת רבי אברהם דוב ע״ה, ולע״נ הרה״ח ר׳ בנימין ביניש בן ר׳ יחזקאל שרגא ז״ל ולע״נ הצדקת רעכיל בת ר׳ יצחק ע״ה ולעילוי נשמת מיכל רונית ע״ה בת שרה ויצחק.

להצלחת בנימין בן אהרן נ״י וכל משפחתו ולהצלחת כל התורמים והעוסקים במלאכת הקודש שיחיו.

ולרפואתם המהירה של
נתן יחזקאל שרגא בן חינקא חיה באבא נ״י
הילד ישי בן סילקא יעל נ״י
ולרפואת צוריאל בן סגולה סיגלית נ״י
נעמי מרים בת חוה תחי׳
סילקא יעל בת אביבה תחי׳
משה בן אירן נ״י

ולע״נ ר׳ שלמה חנוך חרש ז״ל בן ר׳ ישראל משה, האשה ליאת שרה בת מרדכי ע״ה, ר׳ יעקב דוד בן אברהם ז״ל, מרת איטה בת הירש, האישה הכשרה מרת חנה בילא בת ברוך ע״ה. ולעילוי נשמת הדסה שולמית בת יצחק מנחם שיבלט״א. לע״נ אליעזר שלמה ז״ל בן בנימין שיבלחט״א. לע״נ אהרן בן שלמה ז״ל, לע״נ הילד יהונתן ז״ל בן אושרה דינה תחי׳ ולע״נ סיוון בת אליהו ע״ה

ניתן לקבל מידי שבוע במייל את הגליון ״אשי ישראל״ בכתובת
3070817gm@gmail.com
להצטרפות לרשימה התפוצה

לתרומת עבור העלון לרפואה הצלחה וכדו׳ ניתן לפנות לטלפון: 052-7691732

breslevsheli.co.il